

I. Тайылбыр бижик.

2-ги класстың тыва дыл программазын Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарына дүүштүр Александра Касхоевна Ойдан-оол, Эртине Деспижековна Ондар, Наталья Чоодуевна Дамбаны-биле тургускан. Ук программа Тыва Республиканың өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының ямызының өөредилге-методиктиг чөвүлелиниң чөпшээрели-биле чырыкче парлаттынып үндүртүнгөн.

Өөредиглиг план Э.Д.Ондарның «Методиктиг сүмелериниң» дузазы-биле ажыглаттынмышан, уругларның шингээди алган билиглерин, мергежилдерин, чаңчылдарын тыва дыл программазының негелделеринге дүүштүр эге класс башкыларына А.А.Алдын-оолдун «Диктантылар болгаш эдертиглер чыындызы»- биле хынаарын сүмелеп турар. Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң национал девискээр кезээ 2-ги класс өөреникчилериниң ниити сайзыралынче, оларның билииниң практиктиг болурунче угланмышан, программаны тургузарда эртемнииниң, дес- дараалашкааның, көргүзүглүүнүң болгаш коммуникативтиг принциптерге даянып база уругларның назы-харын барымдаалап тургаш тургускан.

2-ги класска И.Ч.Эргил-оолдун, Л.Д.Аракчааның, В.Ш.Монгуштуң «Тыва дыл» номун Тыва Республиканың ниити болгаш профессионал өөредилге ямызы бадылап, парладып үндүргөн.

II. Тыва дыл программазының ниити характеристиказы.

Эге школага торээн дылды өөрөдиринин кол сорулгазы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыры, оларнын угаан ажылын сайзырадыры-биле, кижини бооп хевирлеттинери-биле тудуш харылзаалыг. Ол чул дээрге, өөреникчилерни эки мозуштынарлыг, идепкейлиг, куш- ажылга ынак, хулээнген херээнге харысаалгалыг хамаатылар болурунга, таварышкан бергелерни бот миннип, ажып эртерин кижизидери, чаа чувени билип алып чуткул-сонуургалын улам сайзырадыры болур.

Эге класс өөреникчилеринин угаан ажылын болгаш чугаазын сайзырадырынын айтырыгларын уре-туннелдиг шийтпирлээрден школага өөренир бугу эртемнерин чедишкенин шингээди алыры дорт хамаарылгалыг.

Чаартынган программада өөредилге материалдарын класстар аайы-биле хуваарда, чунун-даа мурнунда эртемнин бодунун логиказын барымдаалаан. Оон ынай 7-10 хар назылыг уругларнын назы-хар талазы-биле онзагайларын, оларнын чувени билип алырынга боданыр аргаларынын хире-шаан база өөренип корген.

Эге класстарга тыва дыл курузун система-контрастыг принципке ундезилээш, тургусканы ооредилге материалын улуг-улуг кезектеп шингээдип алыр арганы бээр.

Уруглар эге класстарга фонетиканын, лексиканын, грамматиканын, шын бижилгенин болгаш чугаа сайзырадылгазынын эргежок чугула, эн кол эге билиглерни алыр. Олар устуку класстарга ооренир чуулдер-биле тудуш харылзаалыг, тыва дыл эртемнин амгы уеде чедишкinnerинге ундезилеттинген бооп турар. Оореникчилернин таныжар эге билиглери: состун фонетиктиг составы, состу слогтарга болгаш уткалыг кезектерге чарары, чугаа кезектеринин барык шуптузу болгаш оларнын эн кол хевирлери, янзылары, домактын чугула кежигуннери, элээн каш шын бижилгенин дурумнери. Ол ышкаш программада состун лексиктиг утказы, состун хой утказы, синонимнер, антонимнер-биле практика кырынга таныжары база кордунген.

III. Программанын унелиг кол угланыышкынары.

«Тыва дыл» деп эртемни эге школанын 2-4 класстарынга ооредирин барымдаалаан кол угланыышкынары:

- Оореникчилернин чогаадыкчы болгаш интеллектуалдыг шаан, бар курлавырын, сундузун, сонuurгалын даштыкы хурээлелге, улусчу культурага, торээн дылынга, улусчу педагогикага даянып тургаш сайзырадыр;
- Ал-бодунга, ог-булезинге, торелдеринге, чонунга, социал хурээлелге, кижиторелгетенге, бугу делегейге хундуткел болгаш олар дээш харысаалга оореникчинин сагыш-чурумундан илерээр кылдыр кижизидер;
- Билигнин, шингээдилгенин болгаш дуржулганын, ол ышкаш ооредилгенин янзы-буру хевирлеринин системазын уругларнын этнопсихологтуг онзагайларын болгаш назы-харын барымдаалап чедирер;
- Уругларнын айбыл чок чоруун хандыар, мага-бодунун болгаш психиктиг кадыкшылын улусчу дидактика аргалары-биле камгалаар, быжыктыар;
- Уругнун бот-тускайлан онзагайларын кадагалаар болгаш анаа деткимче коргузер.

2-ги класска тыва дылды ооредиринин кол сорулгалары:

1. Уругларны медеделдii-биле шын номчуур, бижиир болгаш шын чугааланыр кылдыр ооредир;
2. Оларга торээн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
3. Уругларны ном ажыглаарынга чаңчыктырар болгаш оларнын дылга сонuurгалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлүн хайныктырар;
4. Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарынга үндезилээш, өореникчилерни материалистиг узел- бодал-биле чепсеглээр;
5. Уругларны мораль болгаш этика талазы-биле кижизидер;

6. Ооренип турар чүүлдерни сайгарып, болуктеп деннеп, түннеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чуулдерни тып, тайылбырлаарыга оореникчилерни чаңчыктырар.

IV. Бот-тускайлан, предметтиг, метапредметтиг хевирлеттинери.

2-ги класска тыва дыл программазын шингээткенинин түннелинде:

Оореникчилерниң бот-тускайлан хевирлеттинген турары:

- Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ–медереливисниң шынарын коргүзериниң кол чепсээ;
- Торээн дыл национал культуравыстың кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптүг ажыглап билири.;
- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонуургалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

Оореникчилерниң билииниң хевирлеттинери:

- Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттырарыга оореникчинин бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдын уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраы.

Оореникчилерниң предметтиг хевирлеттинген турары:

- Чаа материалды ханы билип алырынче угланган ажылдарны; номчулга, бижилге, уругларны янзы–бүрү бот- ажылдары, чугаасайзырадылгазы.
- Уннер болгаш ужуктерни ылгап билири.
- Ажык болгаш ажык эвес уннерни ылгап билири.
- Состерни слогтарга чарары.
- Состү шын кужуруп билири.
- Алфавитте ужуктерниң туружун болгаш ооң уjur-дузазын билири.
 - Медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын ылгап болгаш чогаадып билири.

- Домактың чугула кежигуннерин тып болгаш шыйып билири.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билири.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырының ажылдарын чорудары.
- Домак болгаш харылзаалыг чугааны ылгап билири.
- 40-70 хире состен тургустунган эдертигни бжирири.

Оореникчилернин билишинин хевирлеттинери:

- Торээн дылының бугу уннерин болгаш ужуктерин, оларның кол ылгалын билген уjurлуг.
- Состерде уннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билир.
- Ажык, ажык эвес уннерни болгаш ужуктерни, кыска, узун ажык уннерни болгаш ужуктерни бот-боттарындан ылгап шыдаар.
- Домактарның болгаш состерниң анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан состерни ылгап тывар.
- Состерни слогтарга чарып болгаш слог аайы-биле кожуруп билир.
- Алфавиттиң ужуктерин, оларның туружун билир.
- Домактарның чугула кежигуннерин тып болгаш шыйып билир.
- Бижимел болгаш парламал шрифт-биле бижиттинген состерни, домактарны иштинде слогтап адап тура, шын дүжүрүп бжирири.
- Домак эгезинге улуг үжүктү бжирир, соолүнге улуг секти, айтырыг, кыйгырыг демдектерин херек таварылгаларда салып билир.
- Хуу чүве аттарынга улуг ужук бжирир.
- Торел состерни болүктеп, тып билир болгаш дазылын ангылап билир.
- Кым? чүү? кымнар? чулөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билир.
- Харылзаалыг чугаа тургузуп билир.
- 40-70 состен тургустунган эдертигни бжип билир.

Оореникчилерниң метапредметтиг хевирлеттинген турары:

А) Ушкарып-башкараарынын:

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар уjurлуг чүүлдери:

- Ооренип турар эртеминиң тема, болүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- Башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраар.

Оореникчилерниң хевирлеттинген турары:

- Ооренген темазынга алган билиглерин түңнеп болгаш үнелеп билирин боттандыраары;
- Тыва дылдын негелдери-биле өөренип алган дүрүмнерин ажыглап билири.

Б) Ханы билип алышкын:

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар ужурлуг чуулдери:

- Ооредилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүуру схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири
- белен таблицаларны, схемаларны, созүглелдерни немээри
- дылдын адырлары: үн. үжүк, сос тургузуу, чугаа кезээ, домак кежигүнү, бодүүн домак дугайында алган билиглерин деннеп, болүктөп, тып, ажыглап билири;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болүктөп, түңнеп билири;
- состе орфограммаларны янзы-бүрү аргалар-биле хынап билири;
- номчаан созүглелдериниң кол утказын ылгап үндүрери;
- бодунуң чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыңнакчыга дамчыдып билири;

Оореникчилерниң билииниң хевирлеттинген турары болгаш ооренип алыр аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- Аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;

- Болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- Алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) Коммуникативтиг

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар уjurлуг чүүлдери:

- аас чугаага диологту ажыглап билири;
- ангы-ангы бодалдарны онренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредери;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлдеринге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

Оореникчилерниңбилиглериниң хевирлеттинген турары болгаш ооренип алыр аргалары:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары

1-4 класстарга торээн дыл устуку класстарга ооренир тыва дыл болгаш литература эртемнериниң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Темалыг планнаашкын

Тыва дыл

Неделяда-3 ш. Чылда-102 ш.

Программа ның кезээниң ады	Кичэ эл дин дуга ары	Шак саны	Кичээлдин темазы	Оореникчилер нин билген турар ужурлуг билиглеринге негелделер	Чугаа сайзырадыл газы	Кичээл дин хевири	Херек кырында	
							План ёзугаар	Херек кырында
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I-ги улдуё								
1. 1-ги класска ооренгенин катаптаары	1-2	2	Домак, сөс, үн, үжүк.	Сөзүглелдин утказын, сентябрь айда эн-не онзагай болуушкунну чугаалап билири; Аас болгаш бижимел чугаага бир домакты өске домактан ылгап бижиири.	Шүлүк «Сентябрь ай моорлап келди»	Катаптааш кын	04,05.09	
	3-4	2	Айтырыг, медээ, кыйгырыг домактары.	Домактар утказынын аайы-биле 3 кезекке чарлып чоруурун билир. Домактын 1-ги созун улуг ужук-биле бижиир. Домак соонга улуг сек, айтырыг демдээ, кыйгырыг демдээ салып билири.	Чурук-биле ажыл. «Школавыс»	Катаптааш кын	07,11.09	
2. Үннер болгаш үжүктөр.	5-7	3	Ажык, ажык эвес үннер болгаш ужуктер.	Бижикке үннерни ужуктер-биле демдеглээри. Ажык үннер сес: а,ы, о, у, э, и, о, у Ажык эвес ужуктер он ийи. Ажык болгаш ажык эвес ужуктернин ылгалы. Бердинген состер-	Чурукка чогаадыг тургузар «Школа огородунда»	Чаа тема	12,14, 18.09	

				биле домактарны шын тургузуп билири. Созуглелде домактарнын санын тодарадыры. Ажык эвес уннерни шын адаары. Состун ун, ужуктуг сайгарылгазын кылып билири.	Чурук-биле ажыл «Хойлуг кижикаас»			
	8-9	2	Хыналда диктант «Кажаа» Частырыгла – биле ажыл.	Катаптаашкын билиин хынаар		Быжыглаашкын	19,21.09	
	10-11	2	Кыска болгаш узадыр адаар ажык уннер болгаш ужуктер.	Кыска адаар ажык уннерни чангыс ажык ужук-биле, узадыр адаар ажык уннерни ийи ажык ужук-биле демдеглээри. Состерде ажык ужуктерни адап, тып билири.		Чаа тема	25,26.09	
	12	1	Чугаа сайзырадылгазынын кичээли	Уругларнын чугаазын сайзырадыр. Чурукта коргускен ажыл-агый чылдын кайы уезинге хамааржырын тайылбырлап, чугаалап билири; Куску уенин онзагайын эскерери, ону аас болгаш бижимел-биле чугаалаары.	Чурук-биле ажыл «Заводта»		28.09	
	13-14	2	Өк-биле адаар ажык үннүг сөстөргө кадыг демдек (Ъ)	Өк-биле адаар ажык үннүг сөстөргө кадыг демдекти (Ъ) хереглеп бижиири. Ол сөстөрни шын адап, бижип билири.		Чаа тема	02,03.10	

	15-16	2	Ажык эвес уннер болгаш ужултер.	Куштуг, кошкак, эн кошкак ажык эвес уннерни ылгап билири. Ыткыр болгаш дулей ажык эвес уннерни ылгап билири. Эжеш ажык эвес уннернин схемазын сактып алып.		Чаа тема	05,09.10	
	17	1	Ажык, ажык эвес уннерге катаптаашкын кичээл	Домакта дулей ужултерни тып бижири. Сөстун ун-ужултуг сайгарылгазын кылыры.		Катаптаашкын	10.10	
	18-19	2	Хыналда диктант	Ажык уннерге билиин хынаар		Хыналда ажыл	12,16.10	
	20-21	2	Эгезинде т-д деп уннер кирген сөстөр.	Эгезин т-д ужултер-биле бижиир сөстөрнин шын бижилгези. Бердинген сөстөр-биле шын домак тургузары: тыва, туман, тайга, тын, тур болгаш олардан укталган сөстөрнин шын бижилгези.	Чурук-биле ажыл «Тараа»	Чаа тема	17,19.10	
	22-23	2	Эгезинде п-б деп уннер кирген сөстөр	П,б – биле эгелээн эжеш сөстөрнин сос бурузунун бирги уннерин шын адаары. Хой сек орнунга капкан ужултерни чедир бижири.		Чаа тема	23,24.10	
	24-25	2	Эгезинде к,х деп уннер кирген сөстөр	К,х деп ужултернин шын адалгазы, бижилгези. Ол	Чурук-биле ажыл «Одарда»	Чаа тема	26.10 06.11	

				ужуктернин тыва состерге туружун билири. Бердинген созугледен к,х деп ужуктер-биле эгелээн состерни тып, ушта бижири.				
	26- 27	2	Хыналда диктант			Хыналда ажыл	07,09.11	
	28- 29	2	Ф,ц,щ деп уннер болгаш ужуктер	Ф,ц,щ – биле эгелээн состени шын адап номчууру. Ф,ц,щ деп ужуктерни улегерлеп алган состерге бижири.			13,14.11	
	30- 31	2	Я деп ужуктуг сөстөр	Я деп ужук кирген состерде уннер болгаш ужуктернин саны ден эвес болуру; состу адап турда ол ужукту шын тодарадып билири.	Чогаадыг «Яслиде»	Чаа тема	16,20.11	
	32- 33	2	Е,э (е) деп ужуктуг сөстөр	Кыскаладыр адаар э- ни состун чугле эгезинге бижири; состун ортузунга болгаш соолунге е кылдыр бижири. Узадыр адаар э-ни состун эгезинге, ортузунга, соолунге- даа бижип билири.	Мергежилге 101. Сөстөр-биле домактар чогаадыр	Чаа тема	21,23.11	
	34- 35	2	Ё деп ужуктуг сөстөр	Ё кирген состерде уннер болгаш ужуктернин саны ден эвес болуру		Чаа тема	27, 28.11	
	36- 37	2	Ю деп ужуктуг сөстөр	Ю кирген состерде уннер болгаш ужуктернин санынын ден эвези	Чурук-биле ажыл «Шахмат»	Чаа тема	30.11, 04.12	

	38-39	2	Чымчак демдектиг (Б)состер	Чымчак демдекти орус дылдан улегерлепи алган состерге хереглээри; чымчак демдектиг айлар аттарын сактып бижири.	Эдертиг	Чаа тема	05, 07.12	
	40-41	2	Слогтар	Состе чеже ажык ун барыл, ынча слог бар. Аа, ыы, оо, яа, еэ, ёо, юу- чангыс слог болуру; Бердингекн состерни слогтарга чарып бижири.	Тоол «Койгунчугаш»	Быжыглаашкын	11,12.12	
	42-44	3	Состерни кожурери	Бир одуругдан состу оске одуругже слогтар аайы-биле кожурери; чангыс ужукту арттырып-даа, кожуруп-даа болбазы; ийи кожа ажык ужукту чара кожурбезин билири	Чурук – биле ажыл «Стадион» ар.52 Чурук-биле ажыл «Кудумчуга»	Чаа тема	14,18, 19.12	
	45-46	2	Тыва алфавиттин ужуктери	Алфавите ужук бурузу турар черлиг; Алфавиттин ужуктерин шын адап билири; Бердинген состерни алфавит аайы-биле бижип билири		Катаптаашкын	21, 25.12	
	47-48	2	Хыналда ажыл			Хыналда ажыл	26, 28.12	
3.Сос	49-50	2	Кым? Чуу? деп айтырыгларга харыылаттынар состер. Чуве ады.	Сөс чувелерни, оларнын демдектерин болгаш кылдыныгларын коргузер. Домак тонген утканы илередир деп чувени		Чаа тема	15,16.01	

				билири. Кым? Чуу? Деп айтырыгларга харыылаттынар сосстер чувелерни коргузери				
	51- 52	2	Хыналда ажыл			Хыналда ажыл	18, 22.01	
Сос. Кым? Чуу? Деп айтырыгларг а харыылаар сосстер	53	1	Кым? Чуу? деп айтырыгларга харыылаттынар сосстернин саннарга оскерлиринге баштайгы хайгаарал	Чангыстын санында болгаш хойнун санында турар сосстернин онзагай байдалдары- бле практика кырынга таныжар.		Чаа тема	23.01	
	54	1	Кым? Чуу? Кымнар? Чулер?	Бердинген айтырыгларга харыылаттынар чувелерни коргузер сосстерни домак иштинден айтырыглар дузазы- биле тыварынга мергежидер	Чурук-биле ажыл «Өг-булевис»	Чаа тема	25.01	
	55	1	Чугаа сайзырадылгазы Эдертиг	Бот ажылга ооредир, арыг-шеверге кижизидер.		Бот ажыл	29.01	
	56- 57	2	Хыналда ажыл	Кым? Чуу? Деп айтырыгларга харыылаттынар сосстерни шингээдип алганын хынаар.		Хыналда ажыл	30.01, 01.02	
	58	1	Частырыглар-биле ажыл. Катаптаашкын	Эдертигде болгаш хыналда ажылда частырыглар-биле ажыл чорудар.		Катап тааш кын	05.02	
Сос. Кандыг? деп айтырыгга харыылаттын	59	1	Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сосстернин ужур- дузазынын дугайында	Чувелер ылгавыр демдектерлиг болур, чувелернин ылгавы демдектерин коргузер	Шулук «Бора-хокпеш»	Чаа тема	06.02	

ар сөстөр.			билиг. Демдек ады.	сөстөркандыг? Дөп айтырыгга харыылаттынарын билиндирер.				
	60-61	2	Кандыг? Дөп айтырыгга харыылаттынар удурланышкак уткалыг сөстөр.	Чувелернин ылгавыр демдектерин коргузер сөстөрни оске сөстөрдөн ылгап, чугаазынга шын ажыглап билири.		Чаа тема	08, 12.02	
	62	1	Быжыглаашкын. Чогаадыг.	Дириг амытаннарны тодараткан элементилерни ажыглап тургаш чогаадыг бижиир.		Быжыг лаашкын	13.02	
	63	1	Эдертиг (өөредиглиг)	Номчаан, дыннаан чуулунун утказын дамчыдып билири. Сөстөрни домак утказынын айы-биле таарыштыр шилип алыры.		Бот ажыл	15.02	
	64	1	Хыналда диктант	«Кым? Чуу? Дөп айтырыгга харыылаттыннар сөстөр» дөп темага хамаарыштыр уругларнын билиин хынаар.		Хыналда ажыл	19.02	
Сос. Канчап тур?	65	1	Канчап тур? дөп айтырыгга харыылаттынар сөстөр дугайында билиг. Кылыг созу.	Канчап тур? Дөп айт. хар-р сөстөр чувелернин кылдыныын илередир дөп дөп чувени билиндирер. Сөстүн утказынга ундезилээш, айтырыгны анаа шын салып билири.	Чурук-биле ажыл. Арын 75-76	Чаа тема	20.02	

	66	1	Канчанган? Канчап тур? Канчап турлар? Канчаар?	Чувелернин кылдыныын илередир состер чугле канчап тур? Деп айтырыгдан ангыда, канчанган? канчаар? Канчап турлар? Деп айтырыгга базахар-р дээрзин практика кырынга таныштырар.	Чурук-биле ажыл. Мергежилге 202	Быжыг лаашкын	22.02	
	67	1	Канчап тур? Канчаар? Канчанган? деп айтырыгга хар. Сөстөр дуг. оореникчилернин билиин быжыглаар.	Бердинген айт. хар. Сөстөрни домак, созуглел иштинден тып, оларны бот-боттарындан ылгап билири.	4-5 домактан тургустунган чогаадыг	Бот ажыл Быжыг лаашкын	26.02	
	68	1	Быжыглаашкын Чугаа сайзырадылгазы.	Чурук айы-биле харылзаалыг чугаа тургузар. Кылдыныг илередир сөстөрни шын ажыглап билири.	Чурук –биле ажыл «Библиотекада»	Быжыглааш кын	27.02	
	69	1	Хыналда ажыл	Кылдыныг илередир сөстөрни билип алганын хынаар.		Хыналда ажыл	01.03	
Хуу аттарга улуг ужук	70	1	Ат болгаш фамилияларга улуг ужук	Кижинин ат болгаш фамилиязын улуг ужук-биле эгелеп бижирин билиндирер. Хуу болгаш ниити аттар-биле практиктиг таныжылга.	Чурук-биле ажыл	Чаа тема	05.03	
	71	1	Кижинин ат, фамилиязынга болгаш адазынын адын шын бижииринге быжыглаашкын. Бот	Домактарны чурук-биле шууштурер, аттарын солуп тургаш «Клазывыста» деп мергежилгени шын,		Быжыглааш кын Бот ажыл	06.03	

			ажыл.	чараш бижири.				
Азырал амытаннарнын хуу аттарына улуг ужук	72	1	Азырал амытаннарнын хуу аттарына улуг ужук	Азырал амытаннарнын ниити болгаш хуу аттарын ылгап билири. Хуу аттарны улуг ужук-биле эгелеп бижири.		Чаа тема	12.03	
	73	1	Чугаа сайзырадылгазы Шынчы оңук.	Чуруктарга хамаарыштыр домактар чогаадып билири, коллективтиг план тургузарына ооредир.		Быжыг лаашкын	13.03	
Чурттар, хоорайлар, суурлар, кудумчулар, хемнер аттарына улуг ужук	74	1	Чурттар, хоорайлар, суурлар, кудумчулар, хемнер аттарына улуг ужук	Географтыг аттарга улуг ужук хереглээрин билиндирер		Чаа тема	15.03	
	75	1	Хыналда диктант	Улуг ужукту хереглээринге өөреникчилернин шингээди алган билиин хынаар.		Хыналда ажыл	19.03	
Төрел сөстөр	76	1	Төрел сөстөр дугайында билиг	Төрел сөстөр деп чул дээрзин практика кырына коргузуп, оларнын ылгавыр демдектерин билиндирер		Чаа тема	20.03	
Артынчы сөстөр	77	1	-ла, -ле, -на, -не деп артынчы сөстөр	Артынчы сөстөрни мурнунда турар сөзунге дефис-биле тудуштуруп бижирин билиндирер. Сөсту адап турда –ла, -ле, -на, -не деп сөстөрни	Шулук «Кады ойнаал» Э. Кечил-оол	Чаа тема	21.03	

				эскерип билири.				
	78	1	-даа деп артынчы сөс	- даа деп сөстүн шын бижилгези		Чаа тема	02.04	
	79	1	Чугаа сайзырадылгазы «Куштар ужуп кээп турлар»	Номчаан чүүлдериниң утказынга дүүштүр чугаа тургузуп билири, план ёзугаар сөзүглелди тургузары.		Бот ажыл Быжыг лаашкын	03.04	
Домак болгаш харылзаалыг чугаа	80- 81	2	Домак	Домак төнгөн бодалды илередир. Оон баштайгы ужуун улуг ужук-биле бижири, домак соонга улуг сек.		Чаа тема	05, 09.04	
	82	1	Домак. Домактар тургузары. Домакта сөстөрнин харылзаазы.	Туружу шын эвес бердинген сөстөрдөн домактар тургузуп билири. Домактарны созуглел иштинден тывары.		Чаа тема	10.04	
	83	1	Домак. Домактарны делгередири.	Айтырыглар дузазы- биле домактарны делгередири билири		Чаа тема	12.04	
	84	1	Эдертиг	Домак дугайында билиин хынаар	Созуглел «Бажынчыгаш та өдуректер»	Хыналда ажыл	16.04	
	85	1	Чогаадыг		Чурук аайы-биле чугаа тургузар	Бот ажыл	17.04	
	86- 87	2	Хыналда ажыл	Домак дугайында билиин хынаар	«Ыяштарнын байырлалы»	Хыналда ажыл	19, 23.04	
Кол сос, соглекчи	88- 89	2	Кол сөс, соглекчи	Тус-тузунда онзагай демдектеринге ундезилээш, кол сөс болгаш соглекчи – домактын чугула кежигуннери болур деп уругларга билиндирер		Чаа тема	24, 26.04	
	90- 91	2	Домакта сөстөрнин харылзаазы	Домакта сөстөрнин харылзаазын		Быжыг лаашкын	30.04, 03.05	

				айтырыглар дузазы – биле болгаш утказынын аайы-биле тургузары.				
Улуг сек, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектери	92-93	2	Улуг сек, айтырыг, кыйгырыг демдээ	Ангы-ангы бижик демдектерлиг домактарны шын номчууру, бижикке шын коргузери		Катап таашкын	07, 08.05	
Чыл дургузунда ооренгенин катаптаары	94-95	2	Хыналда ажыл	Чыл дургузунда ооренгенинге билиг хыналдазы		Хыналда ажыл	10, 14. 05	
	96-97	2	Кыска болгаш узадыр адаар ажык уннер	Тоолда кыска болгаш узадыр адаар ажык уннерлиг состерни тып билири	Тоол «Дилги болгашдуруяа»	Катап таашкын	15, 17.05	
	98-99	2	Өк-биле адаар ажык ужуктерлиг сөстөр	Өк-биле адаар ажык ужуктерлиг сөстөрнин шын бижилгези, адалгазы.		Катап таашкын	21, 22.05	
	100-101	2	Хыналда диктант. Частырыглар-биле ажыл.	Й уннуг ажык ужук кирген сөстөрнин ун-ужуктуг сайгарылгазын кылып билири		Хыналда ажыл	24, 28.05	
	102	1	Проект-биле ажыл «Тыва улустун аас чогаалы»			Бот ажыл	29.05	